

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Факультет історії, бізнес-освіти та права
Кафедра історії України та всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 Бабак О. І.
4 серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти: *перший бакалаврський*

Для студентів усіх факультетів та напрямів підготовки
(крім факультету історії та права)

Форма навчання: *денна*

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма з історії та культури України для студентів усіх факультетів та напрямів підготовки (крім факультету історії та права)

Розробники:

Житков О.А. професор кафедри історії України та всесвітньої історії, доктор історичних наук

Вівсяна І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Грінченко В. Г. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Козир І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Мельничук К.С. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Токар Н. М. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук.

Чорний О. В. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри історії України та всесвітньої історії

Протокол від 4 серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри історії України та всесвітньої історії

Бабак О. І.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для студентів усіх факультетів та напрямів підготовки (крім факультету історії та права). ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022. 21 с.

♥ ЦДПУ імені Володимира Винниченка, 2022 рік
♥ Автори-упорядники, 2022 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Обсяг дисципліни	Галузь знань, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90 Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність: 014 середня освіта (предметна спеціальність) Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Нормативна
		Рік підготовки: 1-й
		Семестр: 1-й
		Лекції: 20 год.
		Семінарські заняття: 16 год.
		Лабораторні роботи Не передбачені
		Самостійна робота: 54 год.
		Індивідуальні завдання: Не передбачені
		Вид контролю: Екзамен

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основними тенденціями та закономірностями історичного розвитку українського народу в контексті ключових етнічних, державотворчих і культурних процесів; поглиблення знань з історії та культури України, показ самобутності історії та культури українського народу, формування їхнього бачення як важливої складової світового історичного процесу та світової культурної спадщини.

Завдання навчальної дисципліни:

- проаналізувати основні етнічні і державотворчі процеси на території України в їхній історичній ретроспективі і на сучасному етапі розвитку та основні етапи і ключові тенденції історичного розвитку української культури;
- формувати уявлення про історію та культуру України, як частину світового історичного та культурного процесу;
- окреслити роль і місце окремих знакових постатей українського державотворення та української культури в різні історичні періоди;
- розвивати навички роботи з історичними джерелами, науковою і навчальною літературою;
- формувати громадянську позицію, виховувати патріотичні почуття студентів, сприяти усвідомленню ними своєї національної ідентичності;
- виховувати шанобливе ставлення до вітчизняної історії та культури у поєднанні з толерантним сприйняттям історії та культури народів, які проживають в Україні;

- в ході вивчення навчальної дисципліни формувати у студентів соціально-гуманітарні компетенції, необхідні для подальшої освітянської діяльності або як фахівця в інших галузях.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні періоди історії України, їх особливості, визначальні події та явища;
- історію ключових етнічних та державотворчих процесів в Україні;
- знакові постаті в історії вітчизняного державотворення та історії культури України;
- ключові процеси і тенденції розвитку української культури в різні історичні періоди;
- сутність яскравих духовно-культурних явищ в історії української культури;
- знакові для України і світу пам'ятки вітчизняної культури.

Студент повинен вміти:

- аналізувати історичні події, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, давати визначення історико-культурних понять, дискутувати з актуальних питань історії та культури України;
- узагальнювати матеріал, набутий у різних видів навчальної роботи;
- робити самостійні, науково обґрунтовані висновки з вивченої теми;
- самостійно поглиблювати знання в рамках навчальної дисципліни шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних технічних засобів;
- користуватися різними джерелами, картографічними та іншими допоміжними матеріалами;
- використовувати практичні навички, готувати реферати чи презентації в рамках навчального курсу, передбачені в якості форм самостійної роботи.

Оволодіння уміннями і здатностями:

Навчальна дисципліна спрямована на набуття таких компетентностей:

- ЗК1.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК2.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) та здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.
- ЗК3.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК4.** Здатність працювати в команді.
- ЗК5.** Здатність до пошуку, оброблення, зберігання, аналізу перетворювати і передавати інформації з різних джерел природничого характеру, критично оцінюючи її.
- ЗК6.** Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
- ЗК7.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК8.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК9.** Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.
- ЗК10.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК12.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК13.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення

суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК11. Здатність характеризувати досягнення природничих наук та їх ролі у житті суспільства; формування цілісних уявлень про природу, використання природничо-наукової інформації на основі оперування базовими загальними закономірностями природи.

ФК12. Розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства і шляхи вирішення глобальних проблем, враховуючи позитивний потенціал та ризики використання надбань природничих наук, фізики, хімії, біології, техніки і технологій для добробуту людини й безпеки довкілля.

ПРНЗ8. Усвідомлює цінності громадянського суспільства, знає свої права і обов'язки як члена суспільства, представника педагогічної професії.

ПРНУ7. Уміє знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, насамперед за допомогою інформаційних, цифрових і хмарних технологій.

ПРНУ11. Дотримується правових норм і законів, нормативно-правових актів України, усвідомлює необхідність їх дотримання.

ПРНУ12. Реалізує свої права, свободи і обов'язки як громадянина України, члена суспільства, представника педагогічної професії.

ПРНК1. Володіє основами професійної мовленнєвої культури при навчанні природничих наук, фізики, хімії, біології в школі.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава.

Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни «Історія та культура України». Держава Україна: державна символіка, адміністративно-територіальний устрій, конституційний лад, геополітичне становище. Діяльність України на міжнародній арені. Сучасна періодизація історії України.

Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України.

Автохтонні процеси та міграції у давній історії України. Населення на території України періоду кам'яної доби. Феномен трипільської культури. Кочові племена раннього залізного віку на території України. Вплив античних міст-держав Північного Причорномор'я на розвиток давнього населення українських земель.

Етногенез українців. Проблема прабатьківщини слов'ян в історичній науці. Походження назви «Україна». Перша згадка назви «Україна» в історичних джерелах. Українська нація: витоки й становлення.

Формування території та етнічного складу населення України. Українські етнічні межі. Етнічні та одвічні українські землі. Етнічні українські землі та сучасна держава Україна.

Історико-етнографічні регіони України. Етнокультурні регіони України: походження та формування територій. Історико-географічні райони на території сусідніх держав, де компактно проживають українці. Українська діаспора та її зв'язки з Україною.

Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України.

Становлення державності у східних слов'ян. Виникнення держави Русь. Загальна характеристика державотворчих процесів на території України за доби раннього Середньовіччя. Теорії виникнення Давньоруської держави.

Державницькі процеси на руських землях (IX – середина XIV ст.). Суспільно-політичні процеси у IX – XI ст. Державний устрій Русі. Русь на міжнародній арені. Динаміка державницьких процесів на руських землях (XI – середина XIV ст.). Галицько-Волинське князівство. Причини занепаду Русі. Руська державна спадщина в історії України. Українські землі в складі Золотої Орди.

Входження українських земель до складу інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст. Етапи литовського проникнення на українські землі. Кревська унія 1385 р. Суспільно-політичний статус українських земель у складі Великого князівства Литовського. Люблінська унія 1569 р. Українські землі під владою Речі Посполитої та інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст.

Тема 4. Козацька доба в історії української державності.

Формування козацької державницької моделі на Запорізькій Січі. Поява на українських землях козацтва і перетворення його в окремих стан. Запорізька Січ

– осередок козацької державності. Дмитро Вишневецький. Органи влади на Січі. Зростання ролі козацтва наприкінці XVI – на початку XVII ст., утворення реєстрового козацтва. Селянсько-козацькі повстання наприкінці XVI – на початку XVII ст.

Становлення української козацької держави у ході Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Періодизація подій другої половини XVII ст. Причини і передумови Визвольної війни. Основні етапи Визвольної війни. Особливості суспільно-політичного устрою української козацької держави Богдана Хмельницького.

Трагедія Руїни в історії України та української державності. Причини та основні етапи Руїни. Розкол України на Лівобережну і Правобережну. Гетьманщина на міжнародній арені, вплив українського фактору на геополітичні процеси в Європі в середині XVII – на початку XVIII ст. Українське питання в системі тогочасних міжнародних відносин держав – ключових політичних гравців у Східній Європі. Значення державотворчих процесів XVII – XVIII ст. у вітчизняній історії.

Тема 5. Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.).

Формування національної ідеї та державницькі проекти української еліти у XIX ст. Поява перших етнографічних та історичних досліджень з історії України. Руська трійця. Кирило-Мефодіївське товариство. Тарас Шевченко. Основні напрями громадсько-політичних рухів другої половини XIX ст.: національний, соціалістичний, ліберальний.

Політизація суспільних рухів на території України на початку XX ст. Виникнення перших політичних партій. Русько-українська радикальна партія (РУРП). Іван Франко. Революційна українська партія (РУП). Микола Міхновський. Вплив революції 1905–1907 рр. на діяльність українських політичних партій. Українські політичні рухи та партії під час Першої світової війни.

Українська національна революція та відродження української держави (березень 1917 – січень 1918 рр.). Лютнева революція в Російській імперії та розгортання Української національної революції (березень – жовтень 1917 рр.). Утворення Української Центральної Ради. Михайло Грушевський. I-й і II-й Універсали Центральної Ради. III-й Універсал Центральної Ради та проголошення УНР, її кордони та адміністративно-територіальний устрій. IV-й Універсал Центральної Ради. Українсько-радянська війна.

Боротьба за українську державність (1918–1920 рр.). Кордони Української Держави гетьмана Павла Скоропадського та її адміністративно-територіальний устрій у травні – листопаді 1918 р. Українська Народна Республіка (УНР) періоду Директорії. Володимир Винниченко. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Акт злуки УНР і ЗУНР. Суспільно-політичне становище в Україні 1919–1920 рр.

Уроки державницьких процесів 1917–1920 рр. Причини поразки Української національної революції 1917–1920 рр. Історичне значення Української

національної революції 1917–1920 рр. Історичні уроки Української національної революції 1917–1921 рр.

Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.

Формування СРСР як тоталітарної моделі держави. Статус України: формальний та фактичний. Встановлення радянської влади в Україні. Політика воєнного комунізму. Нова економічна політика. Утвердження в СРСР тоталітарної моделі правління протягом 1930-х рр. Насильницька колективізація та голодомор 1932–1933 рр. Утворення УСРР. УСРР в складі СРСР, політичне становище, кордони та адміністративно-територіальний устрій республіки у 1922–1934 рр. Утворення УРСР, еволюція її кордонів та адміністративно-територіального устрою у 1934–1991 рр. Україна в роки Другої світової війни. Українська РСР у повоєнні роки, в період «відлиги» та в добу «застою». Особливості горбачовської «перебудови» в УРСР.

Проголошення незалежності України: передумови, юридичне оформлення, розбудова державних інституцій. Проголошення незалежності України. Вибори Президента України 1991 р. Леонід Кравчук. Конституційний процес і прийняття нової Конституції України у червні 1996 р. Криза багатопартійності і вибори 1998 р. Леонід Кучма. «Помаранчева революція» 2004 р. Віктор Ющенко. Вибори 2010 р. Віктор Янукович.

Сучасні виклики на шляху утвердження української держави. Революція гідності 2013–2014 рр. Окупація Автономної Республіки Крим Російською Федерацією у 2014 р. Вибори 2014 р. Петро Порошенко. Вибори 2019 р. Володимир Зеленський. Війна України за свою незалежність у 2014–2022 рр. Роль українського питання в геополітичних процесах сучасного світу.

Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України.

Культурний розвиток на території України від найдавніших часів до раннього середньовіччя. Важливі етапи формування культури давнього населення України (до появи історичних слов'ян). Тенденції розвитку культури давніх слов'ян на території сучасної України (до кінця IX ст.).

Культура України в епоху зрілого і пізнього європейського середньовіччя (кінець IX – XV ст.). Період Київської Русі як час поєднання глибинних культурних традицій та прискореного розвитку нових галузей культури, пов'язаних з прийняттям християнства. Осередки духовної культури в Україні в добу середньовіччя. Україна в культурних взаєминах з різними регіонами тогочасного православного світу. Культурні зв'язки українських земель із західним християнським світом.

Українська культура в період раннього Нового часу (XVI – XVIII ст.). Формування культурних особливостей українського козацтва. Пожвавлення православно-культурного руху проти національно-релігійного пригнічення. Ренесансно-реформаційні впливи в культурі України. Культурна система в автономній козацькій державі. Просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії та інших культурно-освітніх центрів України. Національний варіант

бароко в різних сферах української культури. Роль українських сил у творенні культури держав, до яких входили українські землі.

Культура України в добу модернізації та національного відродження (кінець XVIII – початок XX ст.).

Національно-культурне відродження на українських землях наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Формування літературної мови та національної літератури як чинник культурно-національного відродження. Романтизм як стимул пробудження національної свідомості. Творчість Т. Г. Шевченка як чинник українського національно-культурного відродження.

Поглиблення процесів українського національного відродження у другій половині XIX ст. Характерні тенденції розвитку української художньої творчості реалістичного спрямування.

Особливості розвитку культури в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. Роль наукових зв'язків у культурному єднанні Заходу і Сходу України. Бурхливий розвиток мистецького життя України, його внесок у процеси національно-культурного відродження.

Українська культура новітнього часу (XX – початок XXI ст.).

Культурне будівництво в роки національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. Культурне будівництво Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР. Культурні перетворення в Україні в перші роки радянської влади.

Українська культура у міжвоєнний період та роки Другої світової війни. Українська культура у міжвоєнний період. «Червоний ренесанс» 1920х рр. і культурне будівництво в радянській Україні. Вітчизняна культура в умовах утвердження тоталітаризму 1930-х рр. «Розстріляне українське відродження». Тенденції культурного розвитку на західноукраїнських землях у міжвоєнний період. Культура українського народу в роки Другої світової війни. Процеси радянзації та українізації культури на західноукраїнських землях у період 1939–1941 рр. Посилення українського національного патріотизму в радянській політиці та різних сферах культуротворчості в умовах війни. Становище української культури на окупованих територіях.

Культурні процеси в Україні від повоєнних років до горбачовської «перебудови». Культура України у повоєнне десятиліття. Відбудовчі процеси у сфері культури. Кампанії ідеологічного наступу на українську творчу інтелігенцію. Культура України в добу «хрущовської відлиги». Позитивний вплив процесів десталінізації на розвиток національної культури. Поява «шістдесятників» та їх роль у культурних процесах в Україні. Досягнення та проблеми в розвитку різних галузей української культури в період загострення кризи радянської системи. Культурні процеси в часи розпаду СРСР й проголошення незалежності України.

Тенденції культурного розвитку незалежної України. Ідеї культурного відродження та їхня роль в піднесенні національної свідомості, створенні умов для утвердження незалежності. Тенденції культурного розвитку в період відновлення державної незалежності і творення нової України.

Тема 8. Культурна спадщина України у світовому контексті.

Інтелектуальна еліта України у світі: минуле та сучасність. Знакові постаті із числа науковців і винахідників – вихідців з України, чиї здобутки є нині досить знаними у світі: Ілля Мечников, Іван Пулюй, Зельман Ваксман, Ігор Сікорський, Юрій Кондратюк, Сергій Корольов, Борис Патон та ін.

Внесок вихідців з України у світову художню культуру. Знакові постаті європейської і світової художньої культури – етнічні українці, або ж вихідці з України, які вважали її своєю батьківщиною: Тарас Шевченко, Іван Франко, Соломія Крушельницька, Микола Леонтович, Казимир Малевич, Олександр Архипенко, Шмуель Агнон, Олександр Довженко, Катерина Білокур та ін.

Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні. Поняття «культурна спадщина» згідно Конвенції ЮНЕСКО, статус об'єкта світової спадщини. Культурні об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: Собор Святої Софії у Києві, Києво-Печерська Лавра, ансамбль історичного центру Львова, транскордонний геодезичний об'єкт «Дуга Струве», резиденція Буковинських митрополитів та Далмації, давнє місто Херсонес Таврійський, дерев'яні церкви Карпатського регіону в Польщі та Україні.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви програмових тем	Кількість годин				
	Усього годин	У тому числі			
		Лекцій	Семінарських занять	Самостійна робота	
Підготовка до семінар. занять	Виконання завдань самостійної роботи				
Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава.	2	2			
Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України.	6	2	2	3	
Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України.	6	2	2	3	
Тема 4. Козацька доба в історії української державності.	6	2	2	3	
Тема 5. Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	8	4	2	3	
Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	10	2	2	3	
Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України.	18	4	6	9	
Тема 8. Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	2	2	-	-	
<u>Самостійна робота</u> <i>Підготовка двох рефератів або презентацій, пов'язаних з історією української державності та історією української культури</i>	30	-	-	-	30
Усього годин:	90	20	16	24	30

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Україна – європейська держава	2
2	Витоки України. Етнічна історія України	2
3	Русь та руська державна спадщина в історії України	2
4	Козацька доба в історії української державності	2
5	Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	4
6	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави	2
7	Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	4
8	Культурна спадщина України у світовому контексті	2
	Разом	20

4.2. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Витоки України. Етнічна історія України	2
2	Русь та руська державна спадщина в історії України	2
3	Козацька доба в історії української державності	2
4	Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	2
5	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави	2
6	Культура України другої рполовини XVI – першої половини XVII ст.	2
7	Українська культура другої половини XVII – XVIII ст.	2
8	Українська культура XX століття: здобутки та втрати.	2

4.3.

Лабораторні заняття

Не передбачено.

4.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Підгот. до семінар. занять	Виконання завдань самост. роботи
1.	Витоки України. Етнічна історія України	3	
2.	Русь та руська державна спадщина в історії України	3	
3.	Козацька доба в історії української державності	3	
4.	Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	3	
5.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	3	
6.	Культура України XVI – першої половини XVII ст.	3	
7.	Українська культура України другої половини XVII – XVIII ст.	3	
8.	Українська культура XX ст.: здобутки та втрати.	3	
<i>Самостійна робота. Підготовка двох рефератів чи презентацій, пов'язаних з історією української державності та історією української культури</i>			30
Усього годин:		24	30

4.5.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено.

4.6. Методи навчання

При вивченні курсу «Історія української культури» передбачається комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

За джерелами знань: словесні (лекція, бесіда) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності: проблемно-інформаційний, проектно-пошуковий, дослідницький методи.

З метою забезпечення максимального засвоєння студентами програмового матеріалу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні (лекція-монолог, проблемна лекція); наочні (презентація, демонстрування); практичні методи (семінарські заняття).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: проблемного викладу матеріалу; навчальна дискусія; інформаційно-пошуковий;

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: усного контролю; письмового контролю.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною системою, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточний контроль. Оцінювання активності і знань студентів здійснюється: під час усних виступів або письмової перевірки завдань на семінарських заняттях, а також при перевірці виконаних завдань самостійної роботи.

При оцінці знань студентів враховується:

- розуміння студентами причинно-наслідкових зв'язків між різними явищами, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати, критично оцінювати відповідні факти;
- самостійність і креативність мислення;
- використання різноманітних джерел, розуміння їхніх особливостей, уміння їх характеризувати й оцінювати;
- логічність і завершеність викладу навчального матеріалу, наявність аргументованих висновків і власних оцінок;
- мовна і термінологічна грамотність.

Поточний контроль на семінарських заняттях передбачає можливість отримання студентами загалом до 40 балів. Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях та їх самостійної роботи оцінюється наступним чином:

5 балів – студент вільно володіє програмовим матеріалом, логічно і творчо викладає його в усній чи письмовій формі; вміє узагальнювати матеріал, формулює власні висновки; відповідь є чіткою і завершеною.

4 бали – студент в цілому володіє програмовим матеріалом, при викладі його допускається незначних помилок; формулює висновки та власні оцінки, але в їхній аргументації допускає окремі недоліки.

3 бали – студент виявляє загальне розуміння та репродуктивно відтворює значну частину програмового матеріалу, порушує логіку викладу; мова спрощена і недостатньо фахова.

Короткі відповіді студентів на семінарському занятті в якості доповнень, в ході дискусії, активної бесіди тощо залежно від їхнього обсягу і правильності можуть оцінюватись від **0,25 до 1 бала**.

0 балів – студент не володіє необхідним обсягом програмового матеріалу, не розпізнає історико-культурні явища і факти; не може правильно застосовувати спеціальні поняття або зовсім не готовий до семінарського заняття.

У випадку проведення поточних письмових чи контрольних робіт їх оцінювання здійснюється з урахуванням загальної кількості балів, що відповідає характеру й обсягу завдань.

Два завдання самостійної роботи виконуються у формі підготовки студентами рефератів або презентацій і оцінюються кожне максимально по 10 балів.

Загалом до екзамену студент може отримати до 60 балів.

Протягом семестру студенти мають можливість ліквідувати пропуски семінарів, не виконані своєчасно обов'язкові письмові роботи, не здані своєчасно завдання самостійної роботи тощо на консультаціях викладача.

Підсумковий контроль. Здійснюється у формі екзаменаційної письмової роботи за програмовим змістом навчальної дисципліни в цілому.

На екзамені максимальна оцінка становить 40 балів. Студентам, які позитивно атестовані (набрали не менше 60 % від 100 балів), виставляється сумарний результат семестрового контролю в балах і оцінка за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно») та за шкалою ECTS.

У випадку отримання за результатами семестрового контролю оцінки «незадовільно» – менше 60 балів (FX за шкалою ECTS), студент зобов'язаний ліквідувати свою академзаборгованість на перескладанні у визначений термін (згідно графіка перескладання, встановленого деканатом факультету на якому навчається студент).

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Предмет, мета та завдання курсу «Історія та культура України».
2. Україна – наша держава: геополітичне становище, конституційний лад, національна символіка.
3. Україна у світовому співтоваристві. Українська діаспора.
4. Сучасна періодизація історії України.
5. Автохтонні процеси та міграції у давній історії України.
6. Етногенез українців.
7. Формування території та етнічного складу населення України.
8. Історико-етнографічні регіони України.
9. Витоки слов'янства. Походження українців. Утвердження назви «Україна».
10. Етнографічні особливості та характерні риси етнічної культури і ментальності українських етнографічних груп.
11. Національні меншини в Україні. Особливості розвитку національних культур.
12. Становлення державності у східних слов'ян. Виникнення держави Русь.
13. Державно-політичний устрій Київської Русі.
14. Стосунки Давньої Русі з європейськими державами.
15. Динаміка державницьких процесів на руських землях (IX – серед. XIV ст.).
16. Вхід українських земель до складу інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст.
17. Українських землі у складі Великого князівства Литовського: від державної автономії до статусу внутрішньої колонії.

18. Люблінська унія та її суспільно-політичні наслідки для України-Руси.
19. Запорізька Січ – військово-політичне об'єднання козаків.
20. Військо Запорозьке – українська козацька держава, що утворилася у добу Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.
21. Політико-правовий статус козацької держави Війська Запорозького, яке утворилося у роки Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.
22. Козацька держава Гетьманщина між Річчю Посполитою, Московією та Османською імперією у другій половині XVII ст.
23. Формування козацької державницької моделі на Запорізькій Січі.
24. Трагедія Руїни в історії української державності.
25. Формування національної ідеї і державницькі проекти української еліти у XIX ст.
26. Політизація суспільних рухів на території України на початку XX ст.
27. Відродження української державності за доби Центральної Ради (1917–1918 рр.).
28. Альтернативи українського державотворення у 1918–1920 рр.
29. Уроки боротьби українського народу за національну державність доби визвольних змагань 1917–1920 рр.
30. Еволюція радянського політичного режиму. Національна політика в УРСР.
31. Формування СРСР як тоталітарної моделі держави. Статус України: формальний та фактичний.
32. Особливості «перебудовчих» процесів в Україні.
33. Проголошення незалежності України: передумови, юридичне оформлення, розбудова державних інституцій.
34. Демократичний вибір України: вплив традицій та європейські зразки.
35. Сучасні виклики на шляху утвердження української держави.
36. Тенденції культурного розвитку на території України від найдавніших часів до раннього Середньовіччя.
37. Культура України в епоху зрілого і пізнього європейського Середньовіччя (кінець IX – XV ст.): тенденції культурного розвитку.
38. Тенденції розвитку української культури в період Раннього Нового часу (XVI–XVIII ст.)
39. Поширення ренесансно-реформаційних ідей в Україні. Зачинателі української гуманістичної культури. Діяльність Острозького та Лаврського культурно-освітніх осередків.
40. Братський рух і полемічна література в Україні.
41. Особливості розвитку художньої культури України (архітектура і образотворче мистецтво, музичне і театральне мистецтво) у XVI – першій половині XVII ст.
42. Феномен української козацької культури другої половини XVII–XVIII ст., її «химерний» бароковий характер.
43. Розвиток освіти і наукових знань в Україні у другій половині XVII–XVIII ст. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.
44. Особливості та яскраві прояви барокового стилю в архітектурі та образотворчому мистецтві України.

45. Національний варіант бароко в українській літературі, театрі і музиці .
46. Тенденції розвитку культури України в добу модернізації та національного відродження (кінець XVIII – початок XX ст.).
47. Українська культура новітнього часу: основні тенденції розвитку від часів національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. до завершення Другої світової війни.
48. Українська культура новітнього часу: основні тенденції розвитку від повоєнних років до сьогодення.
49. «Червоний ренесанс»: українізація 1920-х рр. і культурне будівництво в радянській Україні.
50. Вітчизняна культура в умовах утвердження тоталітаризму 1930-х рр. «Розстріляне українське відродження».
51. Українська культура в період десталінізації (друга половина 1950-х – перша половина 1960-х рр.). Шістдесятники.
52. Інтелектуальна еліта України у світі: минуле та сучасність.
53. Внесок України у світову художню культуру.
54. Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

<i>Поточне оцінювання знань студентів</i>								Екзамени	Сума балів		
<i>Семінарські заняття</i>										<i>Самостійна робота</i>	
С	С	С	С	С	С	С	С			Завдання 1	Завдання 2
е	е	е	е	е	е	е	е				
м	м	м	м	м	м	м	м				
і	і	і	і	і	і	і	і				
н	н	н	н	н	н	н	н				
а	а	а	а	а	а	а	а				
р	р	р	р	р	р	р	р				
1	2	3	4	5	6	7	8				
40 балів								20 балів		40 балів	100 балів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
82–89	добре
74–81	
64–73	задовільно
60–63	
35–59	незадовільно

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

- Бойко О. Д. Історія України. Підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2002–2016. [Видання 2002 р. доступне за посиланням] URL: <https://drive.google.com/file/d/0Vx6y5oX26y1dMDlBaEFaVzJiZVE/view>
- Борисенко В. Й. Курс української історії. З найдавніших часів до XX ст. Навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти. Київ: Либідь, 1998. 616 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002628>
- Етнографія України: навч. посіб. / За ред. С. А.Макарчука. Львів: Світ, 2004. 520 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005216>
- Іванов В. М. Історія держави і права України: підручник. Київ: КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: http://kul.kiev.ua/doc/IDPU_Ivanov.pdf
- Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури: навч. посібник. Київ: Кондор, 2006. 264 с. URL: <https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shejko-v.m.-tyshevska-l.g.-2006-istoriya-ukrayinskoyi-kultury.pdf>
- Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ: Генеза, 1997. 380 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000066>

Допоміжна

- Балушок В. «Давньоруська народність»: що насправді ховається за терміном? // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2011. Вип. 20. С. 72–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uks_2011_20_7
- Баран В. Д. Давні слов'яни / Серія «Україна крізь віки». Т. 3. Київ: Альтернативи, 1998. 335 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-41-8/966-7217-41-8.pdf>
- Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. Київ: Генеза, 2005. 207 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001043>
- Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.) / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 13. Київ: Альтернативи, 1999. 304 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0005629>
- Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті / За ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 679 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2966>
- Борисенко В. Скільки етнографічних груп і нацменшин в Україні? // Незалежний культурологічний часопис «Ї». URL: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/2019/skilki-etnografichnyh-grup-v-ukraini.htm>
- Голобуцький В. Запорозьке козацтво. Київ: Вища школа, 1994. 539 с. URL: <http://litopys.org.ua/holob/hol.htm>
- Грабовський С., Ставроянні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. Київ: Генеза, 1995. 608 с. URL: <http://lib.sale/ucheniy-politicheskikh-istoriya/narisi-istoriji-ukrajinskogo-derjavotvorennya.html>

- Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX століття [Навчальний посібник]. Київ: Генеза, 1996. 360 с. URL: <http://uamoderna.com/biblioteka/hrytsak-naryse-istorii-ukrainy>
- Грицак Я. Парадокси незалежності // [«Obozrevatel». 2016. 1 грудня]. URL: <https://www.obozrevatel.com/blogs/43816-paradoksi-nezalezhnosti-ukraini.htm>
- Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть // Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ: Т-во «Знання» України, 1991. С. 109–120. URL: http://www.pseudology.org/Eneida/Grushevski_XhoTakiUrhainci2.pdf
- Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст. кордони, населення, право. Київ: Основи, 1996. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001125>
- Залізник Л. Л. Ранньосередньовічна версія походження українців // Магістеріум. 2011. Вип. 45. Археологічні студії. С. 5–13. URL: <http://ru.calameo.com/read/005273712d5b243a86b26>
- Іванова Л. Г., Іванченко Р. П. Громадівський рух 60-х рр. XIX ст. в Україні: проблеми, ідеологія. Київ: МІЛП, 1999. 126 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000014722>
- Історія держави і права України: Академічний курс. У 2-х томах. Т. 1 / За ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2000. 648 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni__za_red__v_ya__tatsVya__t__1_.pdf
- Історія України: нове бачення: У 2-х томах / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, В. М. Даниленко та ін.; Під ред. В. А. Смолія. Т. 2. Київ: Україна, 1996. 494 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/5-319-01365-5/5-319-01365-5.pdf>
- Історія українського козацтва: Нариси: У 2 томах / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. Т. 1. 800 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-349-4/966-518-349-4.pdf>
- Історія української культури / За заг. ред. І. Крип'якевича. Київ, 2002 (за виданням 1937 року). URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm>
- Історія української культури: У п'яти томах. Т. 2. Українська культура XIII – першої половини XVII ст. / Александрович В. С., Балусок В. Г., Боянівська М. Б. та ін. Київ: Наукова думка, 2001. 848 с. URL: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult2.htm>
- Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАНУ, 2015. 496 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rafalskyi_kultura_192.pdf
- Касьянов Г. В. Незгодні. Українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. Київ: Либідь, 1995. 224 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/5-325-00704-1/5-325-00704-1.pdf>
- Кириченко Ю. Т. Концепції етногенезу українського народу в історичних інтерпретаціях // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 107. С. 125–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_107_31
- Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура. Підручник. Київ: Центр учб.

- л-ри, 2010. 584 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001368>
- Крвавич Д. П., Овсійчук В. А., Черепанова С. О. Українське мистецтво. Навч. посіб. У трьох част. Ч. 3. [Середина XVI – XX ст.]. Львів, 2005. URL: <https://ua1lib.org/book/3042441/44f753>
 - Кульчицький В. С., Настюк М. І., Тищик Б. Й. Історія держави і права України: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2006. 352 с.
 - Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.) / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 11. Київ: Альтернативи, 1999. 336 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0005627>
 - Лекції з історії світової та вітчизняної культури. Навч. посіб. За ред. А. Яр-тися та В. Мельника. Львів: Світ, 2005. 568 с. URL: https://ukrreferat.com/chapters_book/kultura/yartis-av-2005-lektsii-z-istorii-svitovoi-ta-vitchiznyanoi-kulturi-kniga.html
 - Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 14. Київ: Альтернативи, 2000. 260 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013758>
 - Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Київ: Вид. Соломії Павличко «Основи», 2000. 472 с. URL: <http://litopys.org.ua/lytv/lyt.htm>
 - Макаров А. М. Світло українського бароко. Київ: Мистецтво, 1994. 285 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011454>
 - Мельник Л. Г. Боротьба за українську державність (XVII ст.). Київ: Освіта, 1995. 192 с.
 - Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. Київ: Абрис, 1994. 288 с. URL: <http://litopys.org.ua/mykytas/myk.htm>
 - Національна політика в УРСР (радянський період) [Політологічний словник (М. Ф. Головатий), 2005]. URL: <https://subject.com.ua/political/dict/933.html>
 - Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». Київ: ВЦ «Академія», 2001. 152 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pivtorak_Hryhorii/Pokhodzhennia_ukraintsiv_rosian_bilorusiv_ta_yikhnikh_mov.pdf?PHPSESSID=us5t5lr07jtv9j3ket4o3fior4
 - Політична історія України: Посіб. для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри. Київ: Академвидав, 2008. 552 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-167.html>
 - Пономарьов А. П. Етнічність та етнічна історія України: курс лекцій. Київ: Либідь, 1996. 271 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000674>
 - Попович М. В. Нариси історії культури України. Київ: «АртЕк», 1998. 728 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk610033.pdf>
 - Попович М. В. Червоне століття. Київ: «АртЕк», 2005. 888 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-505-123-7/966-505-123-7.pdf>
 - Рубльов О. С., Реєнт О. П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 10. Київ: Альтернативи, 1999.

320 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013756>

- Русина О. В. Україна під татарами і Литвою / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 6. Київ: Альтернативи, 1998. 320 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-56-6/966-7217-56-6.pdf>
- Сарбей В. Г. Національне відродження України / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 9. Київ: Альтернативи, 1999. 336 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0005626>
- Сергійчук В. Що дала Україна світові. Київ: ПП Сергійчук М. І., 2008. 288 с. URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Serhiichuk/Scho_dala_Ukraina_svitovi.pdf
- Сидор О. Ф. Барокко в українському живопису // Українське барокко та європейський контекст. Київ: Наукова думка, 1991. С. 173–183. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=6176>
- Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 pp.) / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 7. Київ: Альтернативи, 1998. 351 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-18-3/966-7217-18-3.pdf>
- Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький (Соціально-політичний портрет). Київ: Либідь, 1995. 624 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Smolii_Valerii/Bohdan_Khmelnyskyi_Sotsialno-politychnyi_portret/
- Софронова Л. О. Український театр барокко та християнські культурні традиції // Українське барокко та європейський контекст. Київ: Наукова думка, 1991. С. 198–203. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=6176>
- Терещенко Ю. І. Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. Навч. посібник. Київ: Перун, 1996. 496 с. URL: <https://scicenter.online/stolittya-seredni-ukrajina-scicenter/ukrajina-evropeyskiy-svit-narisi-istoriji-vid.html>
- Толочко О. П., Толочко П. П. Київська Русь / Серія «Україна крізь віки». У 15-ти томах. Т. 4. Київ: Альтернативи, 1998. 352 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-50-7/966-7217-50-7.pdf>
- Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича. Київ: Либідь, 1993. 592 с. URL: <http://litopys.org.ua/index.html>
- Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. Київ: Видавн. дім «КМ Академія», 2003. 184 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000716>
- Шевчук В. П., Тараненко М. Г. Історія української державності: Курс лекцій. Київ: Либідь, 1999. 480 с.
- Якубова Л. Д. Тенденції етнокультурного життя УСРР у контексті коренізації (1924–1935 pp.) // Український історичний журнал. 2006. № 2. С. 74–88. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2006/2/7.pdf>
- Яневський Д. Б. Політичні системи України 1917–1920 pp. Спроби творення і причини поразки. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. Чернівці, 2008. URL: <http://referatu.net.ua/referats/7569/178067/?page=0>; <http://referatu.net.ua/referats/7569/178067/?page=1>; <http://>

5.2. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни.
- Силабус навчальної дисципліни.
- Навчально-методичний комплекс дисципліни.

5.3. Інформаційні ресурси

- Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/>
- ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ: Томи Енциклопедії історії України (ЕІУ) на порталі. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
- Електрон. бібліотека «Культура України». URL: <http://elib.nplu.org/index.html>
- Ізборник. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://izbornyk.org.ua/>
- Україна Incognita. URL: <https://incognita.day.kyiv.ua/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнорукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол № 2 від 30.09.2019; № 10 від 07.02.2022).